

COMPLEXUL RITUAL APARTINÂND CULTURII WIETENBERG DE LA CLUJ-NAPOCA – “STRADA BANATULUI”

In memoriam Mircea Rusu

Mihai Rotea, Mihai Wittenberger

Lucrările de excavație pentru modernizarea străzii fostă M. Gorki (în literatură este cunoscută ca “Strada Banatului” din municipiul Cluj-Napoca) au prilejuit descoperirea unor importante complexe arheologice, aparținând epocii bronzului și perioadei migrațiilor. Intervenția Secției de săpături de salvare din cadrul Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei¹, avizată de descoperirea între anii 1934 - 1937 în această zonă a unei așezări și a unei necropole din perioada mijlocie și respectiv târzie a epocii bronzului², a permis investigarea științifică a vestigiilor.

Dintre complexele dezvelite în toamna și iarna anului 1998, aparținând perioadei mijlocii a epocii bronzului (cultura Wietenberg), vom stăruii doar asupra celui notat G1. Este vorba de o groapă (Pl. I-II) de formă quasi-circulară cu diametrul deschiderii de aproximativ 2,10m, al bazei de aproximativ 4,10m și adâncimea de 1,65m. De la bun început trebuie să precizăm că investigațiile s-au derulat sub presiunea timpului nefavorabil (îngheț, zăpadă) și cea a constructorilor, prin urmare nu toate detaliile complexului arheologic au putut fi consemnate riguros. De asemenea, dorim să menționăm că ne-am propus, în acest context, să prezentăm datele într-o manieră sintetică, urmând ca toate detaliile arheologice să fie publicate în cadrul monografiei dedicate stațiunii.

Stratigrafia și conținutul complexului. Groapa, în formă de pară (Pl. I), a fost săpată într-un strat de lut galben, steril din punct de vedere arheologic, lut ce a fost utilizat apoi la astuparea ei.

A fost umplută cu grijă cu straturi succesive a căror descriere de sus în jos este următoarea: strat vegetal, de culoare neagră, având grosimea de 0,20 – 0,25m; strat de pământ negru amestecat cu lut, având grosimea de 0,80 – 0,90m; două straturi de lut galben, așezate unul peste altul, cu grosimea totală de 0,30-0,40m; strat de lut cu grosimea de 0,06 m (avea rostul de a izola depunerile arheologice de umplutura propriu – zisă a gropii), ce conține un număr foarte

mare de moluște, lamelibranhiate și un fragment din cochilia unui gasteropod mic (melc).

În partea inferioară a gropii (Pl. I – II) au fost aflate: 25 de recipiente întregibile, un mare număr de fragmente ceramice, o lingură, câteva fragmente de lut ars amestecat cu multă pleavă, o mare cantitate de grăunțe carbonizate, trei fragmente osteologice, mai multe fragmente de roci diferite, mult cărbune și cenușă. Întreg inventarul prezintă urme de ardere.

Descrierea inventarului.

1. Farfurie profilată (Pl. III/1), decorată pe buză și pe umăr cu împunsături simultane dispuse oblic. Interiorul este decorat cu romburi înscrise unele în altele, ordonate pe două axe dispuse în cruce. Spațiile rămase libere sunt decorate tot cu romburi, dar în negativ, rezultate din triunghiuri antitetice umplute cu împunsături simultane. Spațiul exterior este acoperit de benzi incizate umplute tot cu împunsături simultane.

2. Farfurie ușor profilată (Pl. III/2), decorată la exterior cu o bandă umplută cu hașuri incizate ce desenează un decor meandric realizat din T-uri legate. Buza cu doi lobi mici, alăturați, este decorată cu împunsături simultane dispuse oblic. Interiorul este acoperit cu patru “spirale fugătoare” realizate din benzi incizate umplute cu împunsături simultane înscrise într-un cerc marcat de o bandă umplută și ea cu împunsături simultane. Patru croșete umplu spațiile dintre spirale, iar un motiv solar (cerc cu patru raze) acoperă perfect spațiul interior creat de spirale.

3. Farfurie accentuat profilată (Pl. IV), decorată în interior cu patru “spirale fugătoare” realizate din benzi umplute cu impresiuni simultane, plasate într-un cerc marcat de o bandă umplută, de asemenea, cu impresiuni simultane. Spațiul interior al tetraskelionului este acoperit cu incizii, iar cel exterior cu câte două triunghiuri înscrise unul în altul, incizate. La exterior două cercuri marcate prin incizii au axele trasate de benzi umplute cu triunghiuri antitetice ce lasă în negativ patru șiruri de romburi înlănțuite.

4. Strachină profilată (Pl. V/1), decorată pe corp cu caneluri dispuse oblic.

5. Strachină profilată (Pl. V/2), decorată pe umăr cu șiruri de triunghiuri antitetice umplute cu benzi înguste, hașurate oblic, iar pe partea exterioară a buzei cu împunsături simultane.

6. Strachină profilată (Pl. V/3), decorată pe umăr cu romburi umplute cu hașuri în rețea, mărginite de două benzi incizate, umplute cu impresiuni triunghiulare. Pe buză împunsături simultane dispuse oblic.

7. Strachină profilată (Pl. V/4), decorată pe buză cu impresiuni circulare, iar pe umăr și pansă cu trei registre, cele limitrofe umplute cu triunghiuri antitetice hașurate oblic, iar cel interior cu coloane și tangente realizate din fascicole de incizii.

8. Strachină (?) profilată (Pl. V/5), decorată pe buză cu împunsături simultane dispuse oblic, iar pe corp cu metope umplute cu două rânduri de “ace

de brad/spice” mărginite de benzi verticale umplute cu incizii circulare.

9. Strachină ușor profilată (Pl. VI/3), adâncă, neagră, decorată pe buză și pe umăr cu un șir de impresiuni ovoidale, iar pe corp cu caneluri dispuse oblic.

10. Strachină adâncă (Pl. VI/4), profilată, cafenie, nedecorată.

11. Strachină puternic profilată (Pl. VI/5), neagră, nedecorată.

12. Strachină adâncă (Pl. VII/2), profilată, unilobată, de culoare brun-negru, decorată cu caneluri dispuse oblic.

13. Strachină cvadrilobată (Pl. VII/3), neagră, având partea superioară decorată cu cinci rânduri de benzi, umplute cu triunghiuri ori hașuri diverse, iar partea inferioară separată de coloane în patru metope acoperite de croșete realizate din câte două benzi continue. Coloanele de separare a metopelor sunt umplute cu triunghiuri și croșete incizate ce dezvoltă în negativ un decor meandric.

14. Strachină cvadrilobată (Pl. VIII), neagră, decorată pe buză cu împunsături simultane, iar pe corp cu o bandă dublă de croșete umplute cu împunsături simultane și cu patru benzi acoperite cu o bandă meandrică ce pleacă radial spre fundul vasului.

15. Strachină cvadrilobată (lobii alăturați doi câte doi) (Pl. IX/1), decorată pe margine cu hașuri oblice, incizate, iar pe corp cu caneluri dispuse oblic.

16. Ceașcă cu toartă supraînălțată (Pl. IX/2), decorată pe buză cu incizii scurte, oblice, iar pe umăr și corp cu două benzi umplute cu hașuri în rețea ce se desfășoară într-un spațiu marcat de benzi incizate.

17. Ceașcă cu toartă supraînălțată (Pl. IX/3), decorată cu caneluri oblice mărginite de o linie incizată.

18. Ceașcă cu toartă supraînălțată (Pl. X/1), decorată pe buză cu împunsături succesive dispuse oblic mărginite de un fascicol de linii incizate, iar în partea inferioară cu patru “spirale fugătoare”; spațiile rămase libere sunt acoperite cu triunghiri și un dreptunghi având colțurile prelungite.

19. Ceașcă cu toartă supraînălțată (Pl. X/2), decorată pe buză cu două șiruri de impresiuni circulare, iar pe corp cu alternanțe de metope decorate (“ace de brad/spice”) sau cruțate.

20. Cană cu toartă supraînălțată (Pl. XI/1), decorată pe buză cu incizii scurte oblice, iar pe corp cu caneluri mărginite de linii incizate.

21. Cană cu toarta supraînălțată (Pl. XI/2), decorată pe corp cu caneluri marcate la partea superioară de o linie incizată.

22. Amforetă (Pl. XII/3) decorată pe buză cu incizii scurte oblice, iar pe corp cu “spirale fugătoare” realizate din benzi incizate umplute cu împunsături simultane. Spațiile lăsate libere de spirale sunt acoperite de triunghiuri.

23. Amforă (Pl. XIII/1), decorată pe buză cu două șiruri de impresiuni triunghiulare și cu un brâu crestat, iar pe corp cu caneluri, ușor adâncite, mărginite de o bandă cu impresiuni triunghiulare. Patru tortițe mici sub buză și patru butoni conici pe umărul vasului.

24. Amforă (Pl. XIII/2), decorată pe buză cu șiruri de incizii și cu un brâu crestat, iar pe corp cu caneluri late, ușor adâncite. Patru tortițe mici sub buză.
25. Amforă (Pl. XIII/3), decorată pe buză cu șiruri de incizii și cu un brâu crestat, iar pe corp, probabil, cu caneluri. Patru tortițe mici sub buză.
26. Fragmente (Pl. XII/2), ceramice aparținând unor vase de uz comun cu profilul în S.
27. Lingură (Pl. XIV/3), cu coada ruptă.
28. Vas tronconic miniatural (Pl. XIV/4).
29. Borcan (Pl. XIV/5), nedecorat de culoare brun – negru.
30. Numeroase fragmente ceramice aparținând unor recipiente diverse (Pl. VI/1-2; VII/1; XII/1).
31. Fragmente din partea superioară și cea inferioară a două greutăți pentru războiul de țesut (Pl. XIV/1-2).
32. Fragment provenind, probabil, de la un suport de râșniță sau bazin lustral.
33. Fragment aparținând, probabil, unui cuptor.
34. Chipic aparținând, probabil, unei locuințe.
35. O mare cantitate de semințe carbonizate. Analize preliminare dovedesc prezența semințelor de grâu, năut, susan și hrișcă³.
36. Fragmente osteologice: un fragment din craniul unui animal neidentificat, două fragmente de porc domestic (un metacarp III drept de la membrul anterior și un fragment mandibular, porțiunea anterioară, cu patru incisivi în alveole)⁴.
37. Mai multe piese din cuarțit, gresie cuarțoasă, gresie fină cu micacee, gresie cu ciment carbonatic, fragment micașist, șist clorit, șist, având dimensiuni mici, medii sau mari, toate cu urme de ardere. Ultimele trei aduse de la distanțe relativ mari⁵.
38. Un nucleu de obsidian provenind din Munții Bükk (Ungaria).

Concluzii. Atribuirea culturală a complexului notat G1 este absolut clară, acesta aparține civilizației Wietenberg⁶. Mobilierul ceramic descris ne plasează într-o etapă de deplină maturitate din evoluția culturii Wietenberg, faza a III-a. Pledează pentru această încadrare generală: multitudinea tipurilor ceramice (mai ales ale farfuriilor și străchinilor simple ori lobate), ductul variat și sigur al decorului spiralic, prezența motivelor meandrice, combinarea selectă/savantă a numeroase motive decorative fundamentale (spirale, meandre, benzi cruciforme, impresiuni și caneluri) și utilizarea frecventă a împunsăturilor simultane. Coroborarea datelor oferite de analiza ceramicii complexului G1 (aspecte tehnologice, variantele timpurii de decor meandric, frecvența redusă a acestuia din urmă, caracterul excepțional al mobilierului ceramic, destinația sa evident aparte) cu cele oferite de restul inventarului ceramic Wietenberg aflat de-a

www.cimec.ro / www.muzeul-caransebes.ro

lungul anilor în acest sit (recipiente de uz cotidian, cu decorații comune, normale)⁷, ne îngăduie să propunem o datare timpurie în cadrul fazei a III-a a culturii Wietenberg.

Maniera de răspândire a fragmentelor ceramice pe fundul gropii (Pl. II) dovedește o depunere ordonată a vaselor. Unele dintre acestea au fost așezate cu gura în jos, cele mai multe însă pe cant sau în poziție normală. Vasele erau întregi⁸ sau cel mult au fost depuse ciobite, crăpate. Altele însă apar cert doar ca fragmente ceramice.

Din punct de vedere stilistic se remarcă simetria decorului, spațiul fiind magistral acoperit, organizat. Cu toate că unele decoruri ori combinații decorative sunt asemănătoare, nu există două recipiente decorate absolut identic. Majoritatea motivelor decorative descrise și/sau asocierea acestora sunt cunoscute în cadrul culturii Wietenberg⁹. Există și excepții precum metopele decorate cu șiruri "de ace de brad/spice" (Pl. V/5; X/2), croșetele reprezentate prin benzi incizate continue (Pl. VII/3), romburile în decor complex, cruciform (Pl. III/1; IV), la fel și asocierea unor motive diverse (Pl. III/1-2; IV; V/4; IX/2). Tot unice prin atmosfera motivistică generală creată sunt și cele două străchini puternic lobate (Pl. VII/3; VIII). Toate acestea ne întăresc convingerea că este vorba de un material excepțional, creat pentru o destinație aparte și care are puține analogii în așezări. Prin urmare, compararea acestor recipiente cu cele din așezarea Wietenberg din *Strada Banatului* dovedește faptul că primele au fost create special pentru această destinație specială, aparte, atât sub aspectul decorului, cât și al execuției.

Rămâne de discutat dacă motivele decorative realizate au doar o valoare pur decorativă sau și una simbolică. Insistența reprezentărilor cvadripartite (soarele își schimbă de patru ori locul pe bolta cerească, patru anotimpuri de-a lungul anului, patru sunt și fazele lunii), prezența acestora mai cu seamă în medii cultice, caracterul lor individualizat dovedesc că avem de a face cu simboluri ce evocă un peisaj celest. Astrul solar pare a fi reprezentat cel mai adesea, atât sub forma statică (disc simplu, disc cu raze, cruce, cerc, roată), cât și sub forma sa mobilă ("spirale fugătoare").

Mai multe fragmente ceramice păstrează urmele incrustației¹⁰, care pe lângă efectul plastic deosebit, dovedește, încă o dată, că multe din tehnicile Wietenberg de decorarea sunt doar suport pentru o pastă albă.

Dacă utilizarea grâului, orzului, secarei, lobodei, măcrișului etc. sunt documentate și prin alte descoperiri ale culturii Wietenberg¹¹, grăunțele de susan, hrișcă sau năut sunt pentru prima dată semnalate, nu doar în complexele acestei culturi, ci și pentru preistoria spațiului transilvan.

Două interpretări pot fi analizate în legătură cu funcționalitatea complexului: depozit/cămara unei locuințe (*kouloures*) ori depunere cultică (*bothros*). Întreg conținutul complexului, decorul excepțional evident simbolic al

pieselor ceramice, maniera de depunere a acestora vorbesc de o groapă rituală¹², de o ofrandă adusă unei divinității agricole de către o populație de cultivatori, așa cum este, în ultimă instanță, cea a culturii Wietenberg. Prin urmare, mai degrabă credem că trebuie să vorbim de cămara unei zeități, decât a unei familii ori comunități.

Problema gropilor cu caracter special, nefunerar a fost abordată cu mai multă atenție în literatura noastră de specialitate în ultimul timp¹³. În cadrul culturii Wietenberg nu sunt cunoscute prea multe complexe de acest tip.

Despre conținutul celor mai multe și mai variate complexe cultice, unele în contexte funerare, aflate la Oarța de Sus – *Ghiile Botii*, s-a publicat puțin, la fel și despre semnificația sitului¹⁴.

La Derșida a fost aflată o groapă pe fundul căreia erau depuse două vase cu gura în jos¹⁵. Așadar, ofranda (apa, laptele, fierturile, sângele, mierea etc.) oferită divinităților, eroilor, morților, duhurilor, animalelor ori aștrilor a fost în întregime turnată în pământ, iar vasele au fost întoarse peste aceasta, arătând o formă a credinței de supraviețuire după moarte. Același ritual îl întâlnim la Valea lui Mihai, într-un spațiu cultural diferit, unde au fost descoperite 28 de vase întregi, dispuse unul peste altul cu gura în jos, având în jur oase calcinate de animale și multă cenușă¹⁶, și la Teleac, într-o așezare hallstattiană, unde o groapă conține și vase depuse cu gura în jos¹⁷. Tot la Teleac o altă groapă reunește vase, cereale și o vatră¹⁸.

La Albești au fost cercetate mai multe gropi Wietenberg considerate cultice, conținând și un mare număr de vase întregibile, arse secundar, gropi aflate în imediata apropiere a unor morminte¹⁹.

La Șimleul Silvaniei – *Piața Avram Iancu*, într-o groapă în formă de pară, în opinia noastră tot cultică, au fost aflate fragmente ceramice, pietre, picături de bronz, chirpic, cărbune și cenușă; în partea superioară a gropii erau depuse coarne de cerb²⁰.

În toate aceste cazuri ceremoniile de depunere au fost asociate cu focuri rituale, resturile acestora fiind depuse alături de ofrande. Trecerea ofrandelor prin foc explică prezența cerealelor carbonizate, arderea secundară a vaselor, cenușa și pigmentii de cărbune ce se aflau în aceste gropi.

Practicele cultice erau săvârșite de purtătorii culturii Wietenberg în locuri diferite: munți, arbori, izvoare, râuri, poieni ori chiar așezări. Toate aceste practici, judecând în baza datele arheologice pomenite, dar și după analogii diverse²¹, au fost însoțite de ofrande, libații, cântece și dansuri cultice. În afara unor sărbători cotidiene (semănat, cules, seceriș, plecarea ori întoarcerea oilor etc.) celebrate de fiecare entitate în parte, firește că exista o sărbătoare anuală sau multianuală a întregii comunități Wietenberg ori a unei mari părți din aceasta, cum o demonstrează pomenitele cercetări de la Oarța de Sus – *Ghiile Botii*. Divinitățile ce tutelau acest ultim spațiu se împăcau tot așa de bine cu

armele, podoabele ori darurile domestice, cu ceramica, osul, dar și cu aurul, argintul ori bronzul. Aceste ofrande extrem de diverse ne arată, în acest caz, ori o zeitate atotcuprinzătoare ori mai multe zeități diferiteenerate toate în același spațiu.

În schimb la Cluj-Napoca – *Strada Banatului* lucrurile sunt mai punctuale, dar totuși complexe. Depunerea subterană a ofrandelor (orice bogăție primită trebuie plătită) și conținutul acestora din urma vorbesc de un ritual agricol, chtonic, dedicat unei zeități stăpâne a fertilității, dătătoare a bogăției recoltelor; Mama-Glie (femeia se identifică în funcția sa procreatoare cu un ogor) cuprinde în sânul ei deopotrivă, generațiile umane și germinațiile vegetale. Pe bună dreptate putem vorbi în acest caz de ritualurile agrare sacre, a căror tradiție o regăsim și în epocile istorice²². Acestea aveau menirea de a inaugura și ritma calendarul agrar, dar și pe aceea de a realiza, prin ceremonialul agrar, unirea soarelui cu pământul. Prin urmare, prezența repetată a motivelor simbolurilor solare, tipic masculine, ar putea vorbi de o îngemănarea a celor două sfere: pământ - astrul solar, feminin - masculin, imobil - mobil²³.

În baza datelor de care dispunem ne imaginăm astfel realizarea complexului: ofrandele au fost purificate prin foc într-un spațiu alăturat, după care vasele pline cu semințe au fost depuse pe fundul gropii, alături de alte piese de inventar și de resturile rugului; umplerea gropii s-a făcut rapid, pământul fiind aruncat alternativ dintr-o parte și alta. Toate aceste fapte au fost însoțite de o multitudine de practici rituale pe care ni le putem doar imagina.

NOTE

* Versiunea în limba engleză a acestei lucrări a fost publicată în Acta Musei Napocensis 36/1 din 1999.

¹ Din colectivul de săpătură condus de M. Wittenberger au mai făcut temporar parte M. Meșter, I. Hica, M. Bodea, Z. Molnar și C. Astaliș.

² K.Horedt, *Cercetările arheologice din regiunea Hoghiz-Ugra*, Materiale I, 1953, p. 806; I.G.Rusu, M. Șerban, N. Motioc, T. Fărcaș, *Date antropologice asupra populației vechi (epoca târzie a bronzului) din regiunea Cluj*, Morfologie normală și patologică, I, 1958, p. 51-58; M. Rusu, *Considerații asupra metalurgiei aurului din Transilvania în bronz D și Hallstatt A*, AMN IX, 1972, p. 41; I. Andrițoiu, *Necropola din epoca bronzului de la Târnava (jud. Sibiu)*, SCIVA, 4, 32, 1981, p. 559; I. Andrițoiu, V. Vasiliev, *Câteva considerații privind cultura Noua în Transilvania*, Apulum XXVII-XXX, 1993, passim; N.Boroffka, *Die Wietenberg Kultur. Ein Beitrag zur Erforschung der Bronzezeit in Südosteuropa*. Universitätsforschungen zur prähistorischen Archäologie, 1994, Aus dem seminar für Ur-und frühgeschichte der Freien Universität Berlin, Bonn 1994, p. 31-32.

³ Analize efectuate de prof. dr. Al. Salontai, Universitatea de Științe Agricole Cluj-Napoca.

⁴ Analize realizate de D. Bindea, Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei.

⁵ Analize efectuate de L. Hrineac, Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei.

⁶ K.Horedt, *Wietenbergkultur*, Dacia 4, 1960, p. 107-137; N. Chidioșan, *Contribuții la istoria tracilor timpurii din nord-vestul României. Așezarea Wietenberg de la Dersida*, Oradea 1980; N. Boroffka, *op. cit.*, cu bibliografia; M. Rotea, *Cultura Wietenberg*, manuscris. www.cimec.ro / www.muzeul-caransebes.ro

- ⁷ N. Boroffka, *op. cit.*, p. 61.
- ⁸ Restaurarea recipientelor a fost executată de Mihai Ciortea și Cornelia Călugăr în Laboratorului Zonal de Restaurare din cadrul Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei.
- ⁹ K. Horedt, *op. cit.*, p. 107-137; N. Chidioșan, *op. cit.*, p. 51-60; N. Boroffka, *op. cit.*, p. 179-214.
- ¹⁰ Analizele efectuate de D. Boroș din cadrul Laboratorului zonal Cluj dovedesc prezența calcarului.
- ¹¹ M. Cărciumaru, *Paleobotanica*, Iași 1996, p. 93.
- ¹² J. Brück, *Ritual and rationality: Some problems of interpretation in European archaeology*, *European Journal of Archaeology* 3, 1999, p. 313-344.
- ¹³ N. Chidioșan, *op. cit.*, p. 21-22; C. Kacsó, *Contribuții la cunoșterea Bronzului târziu din nordul Transilvaniei. Cercetările de la Libotin*, Thraco-Dacica 11, 1990, p. 79-98, cu bibliografia; M. Rotea, T. Fișean, *Groapa rituală de la Fântânele – "Dealul Popii"*, *AMN* 33/1, 1996, p. 223-224; N. Boroffka, *op. cit.*, p. 108-109; G. Baltag, N. Boroffka, *Materiale arheologice preistorice de la Albești, jud. Mureș*, SCIVA 47, 4, 1996, p. 16; H. Ciugudean, *Cercetări privind epoca bronzului și prima vârstă a fierului în Transilvania*, Alba-Iulia 1997, p. 65-97.
- ¹⁴ C. Kacsó, *Beitrage zur Kenntnis des Verbreitungsgebietes und der Chronologie der Suci de Sus-Kultur*, Dacia N.S. 31, 1987, p. 69-70; N. Boroffka, *op. cit.*, p. 108-109.
- ¹⁵ N. Chidioșan, *op. cit.*, p. 21.
- ¹⁶ I. Ordentlich, *Un depozit de vase de tip Otomani de la Valea lui Mihai*, StComSibiu, 1965, p. 181.
- ¹⁷ V. Vasiliev, I. Aldea, H. Ciugudean, *Civilizația dacică timpurie în aria intracarpatică a României. Contribuții arheologice: așezarea fortificată de la Teleac*, Cluj-Napoca 1991, p. 15.
- ¹⁸ V. Vasiliev, I. Aldea, H. Ciugudean, *op. cit.*, p. 150-152.
- ¹⁹ G. Baltag, N. Boroffka, *op. cit.*, p. 390.
- ²⁰ F. Gogăltan, D. Tamba, *Materiale arheologice aparținând culturii Wietenberg descoperite la Șimleu Silvaniei*, ActaMP 16, 1992, p. 61-76; I. Bejinariu, *The Settlement of Wietenberg culture in Șimleu Silvaniei Area (Sălaj County)*. In: *The Early and Middle Bronze Age in the Carpathian Basin*, Alba-Iulia 1998, 243-248.
- ²¹ J. G. Frazer, *The Golden Bough*, London 1955, passim; M. Eliade, *Traité d'Histoire des religions*. Paris 1964, passim; idem, *Histoire des croyances et des idées religieuses*, Paris 1976, passim; C. Eibner, *Ein mittelbronzezeitlichen Gefäßverwahrfund von Schratzenberg*, p. B. Mistelbach, N.Ö., zur Interpretation der sogenannten Töpfereiwarenlager, *Archaeologia Austriaca* 24, 1969, p. 19-52; N. Platon, *La civilisation égéenne*. Paris 1981, passim; B. Hänsel, *Gaben an die Götter - Schätze der Bronzezeit Europas – Eine Einführung*, in *Gaben an die Götter - Schätze der Bronzezeit Europas*, Berlin 1997, p. 11-22, with the literature; S. Hansen, *Depozitele ca ofrandă: o contribuție la interpretarea depozitelor din perioada UFZ*, SCIVA 4, 1992, p. 371-392, with the literature; Idem, *Sacrificia ad flumina – Gewässerfunde im bronzezeitlichen Europa*, in *Gaben an die Götter - Schätze der Bronzezeit Europas*, Berlin 1997, 29-34; C. Kacsó, *Contribuții la cunoșterea Bronzului târziu din nordul Transilvaniei. Cercetările de la Libotin*, Thraco-Dacica 11, 1990, p. 97, with the literature; N. Boroffka, *Considerații asupra unor obiceiuri de depunere în epocile premetalice din Europa*, SCIVA 4, 1992, p. 341-252; T. Soroceanu, *Die Fundumstände bronzezeitlicher Deponierungen – Ein Beitrag zur Hordedeutung beiderseits der Karpaten*, in *Bronzefunde aus Rumänien*, Berlin 1995, p. 15-58; R. Georgieva, *Ritual pits in Thrace (end of 2nd – 1st millennium B. C.)*, *Balkanica Posnaniensia* 7, 1995, p. 21-46.
- ²² S. Eitrem, *Opferritus und Voropfer der Griechen und Römer*, Kristiana 1915, passim; J. G. Frazer, *op. cit.*, passim.
- ²³ J. P. Vernant, *Mythe et pensée chez les Grecs. Études de psychologie historique*, Paris 1988, passim, cu bibliografia

THE RITUAL COMPLEX OF THE WIETENBERG CULTURE, CLUJ-NAPOCA (“Strada Banatului”)

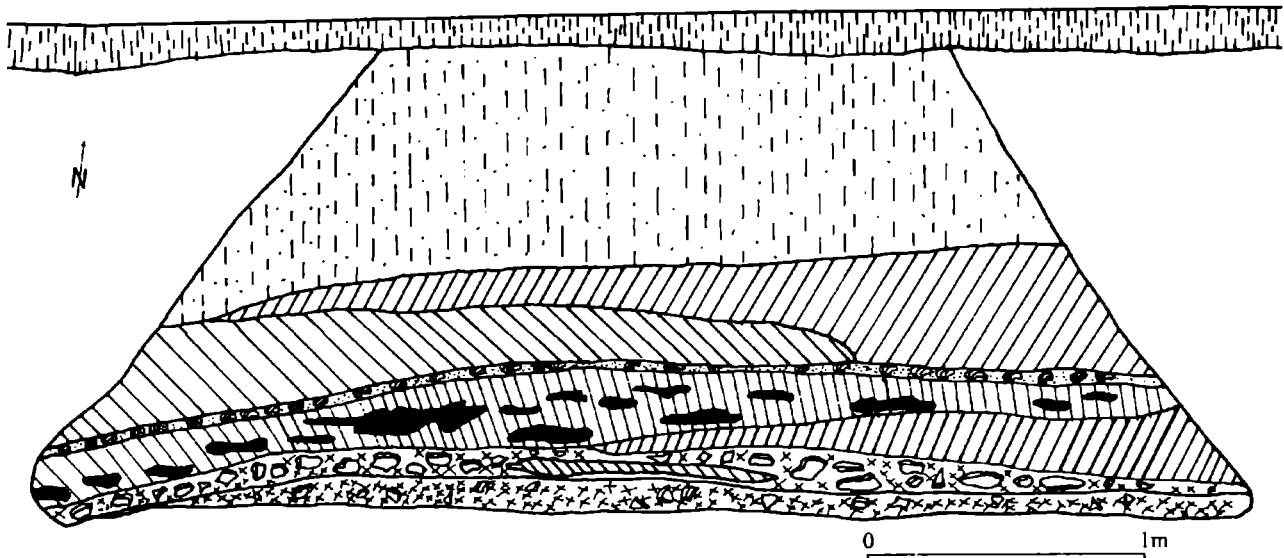
Abstract

The excavation works for the modernization of Maxim Gorki (Banat Street) from Cluj-Napoca caused the discovery of outstanding archaeological complexes belonging to the Bronze Age and the Migration Age. The intervention of the Rescue Excavation Department from the National History Museum of Transylvania, who knew about the discovery, in 1934-37, in the same area, of a settlement and a necropolis dating from the middle, respectively, the late period, of the Bronze Age, gave permission for the scientific investigation of the vestiges. From all the complexes from the middle Bronze Age (the Wietenberg culture) unveiled in the autumn and winter of 1998, we will insist only on one, named Gl. A quasi-circular pit represents it.

At the lower part of the pit (Pl. I-II) were found 25 remarkable vessels, a large number of ceramic fragments, a spoon, some fragments of fired clay melted with chaff (Pl. III-XIV), a significant amount of calcined seeds, three osteological fragments, several fragments of different rocks, and a lot of coal and ashes. The whole inventory presents fire traces.

We suggest two interpretations for the functionality of the complex. The first one is that it was the deposit or the pantry of a house (kouloures). The second one is that it was a cultic deposit (bothros). The whole content of the complex, the exceptional and obviously symbolic decoration of the pottery, as well as the manner of its depositing, pledge for a ritual pit. It might be an offering brought to an agricultural divinity by an agricultural population – as the bearers of the Wietenberg culture are. Therefore, we argue for considering the complex a pantry dedicated to a goddess rather than to a family or a community.

On the basis of what is known about it, we can imagine how the complex was made. The offerings were purified on fire, somewhere near the pit. After that, the pottery full of seeds was seated on the bottom of the complex, together with another inventory elements and with the residue of the stake. The fill of the complex was made quickly, the throwing of the soil was made alternative from one side and another.

 Sol vegetal

 Pământ negru cu lut

  Lut

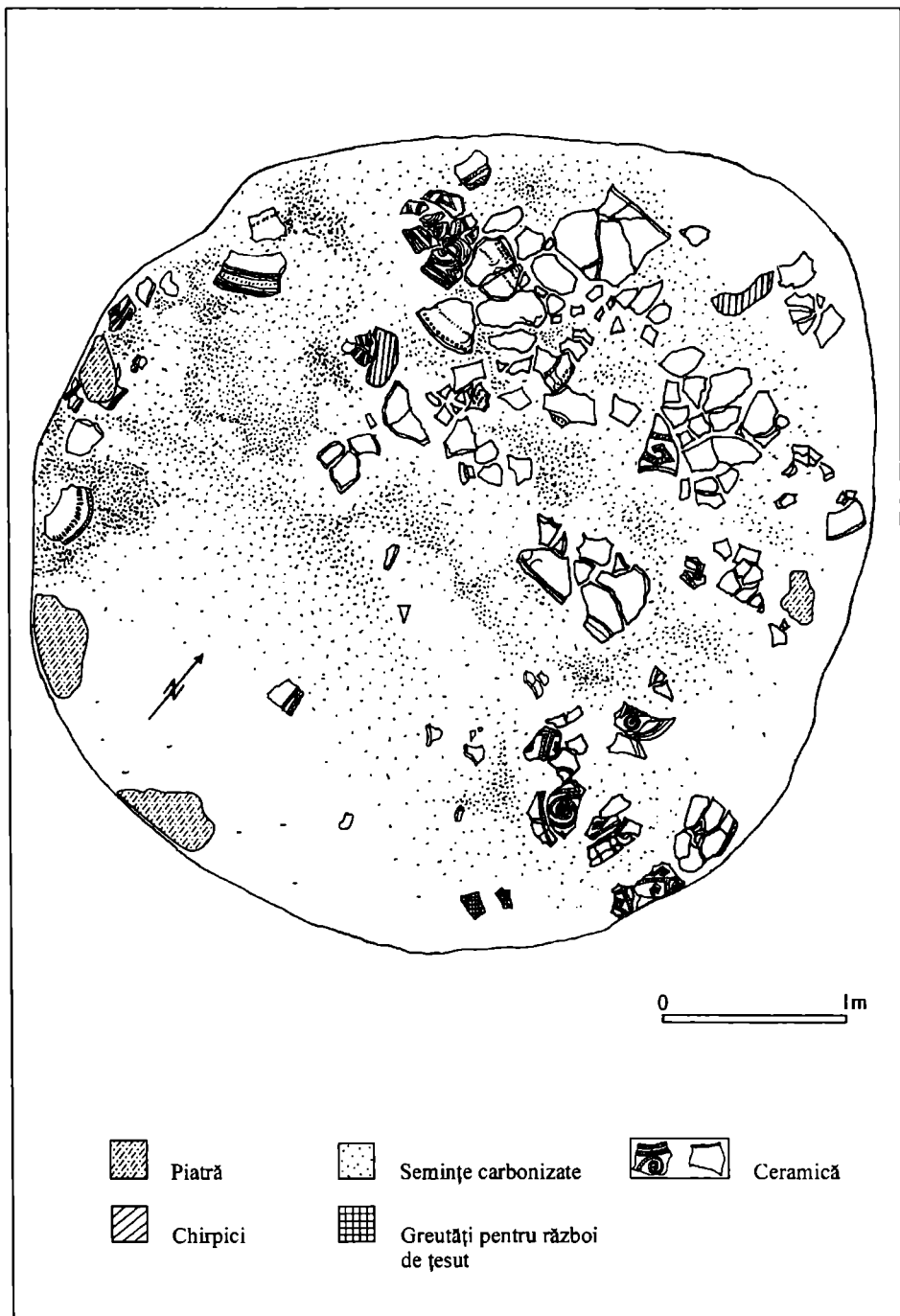
 Lut și cochilii de scoici

 Cărbune

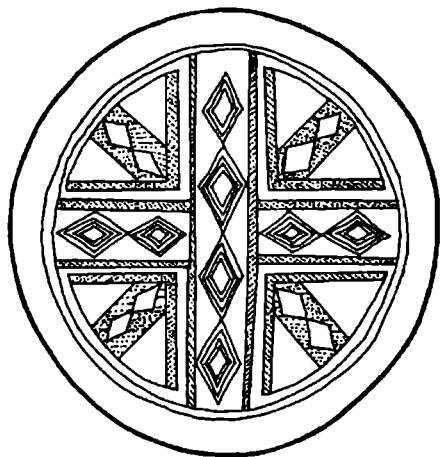
 Ceramică

 Sămânțe carbonizate

 Lut steril

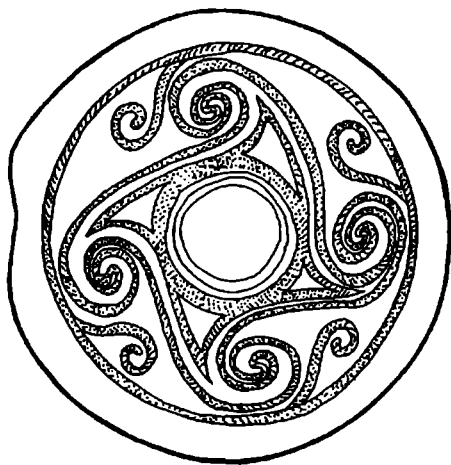
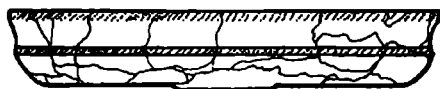
Pl. II. Plan G1.

0 5cm

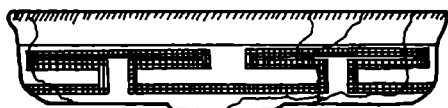
1

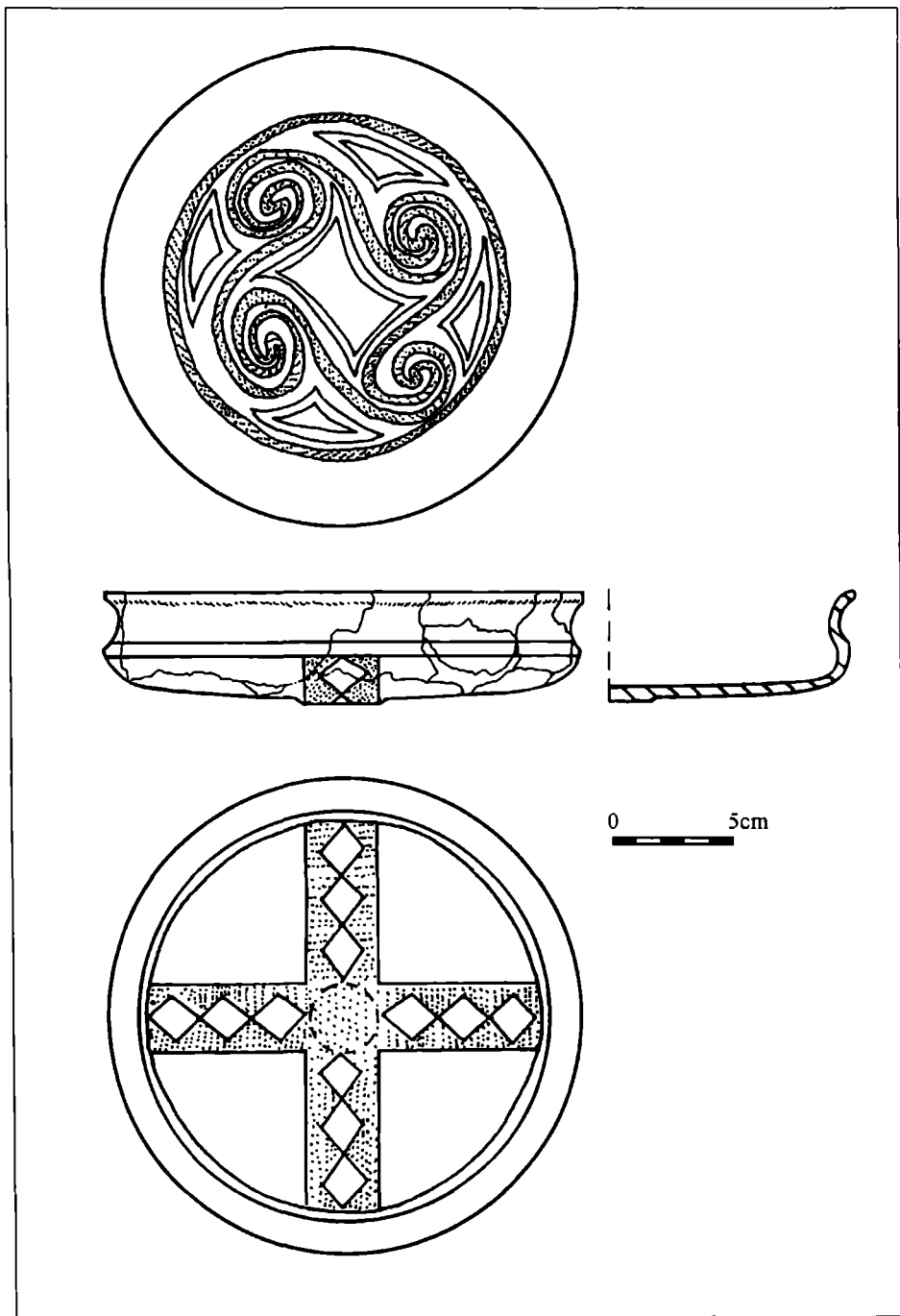

0 5cm

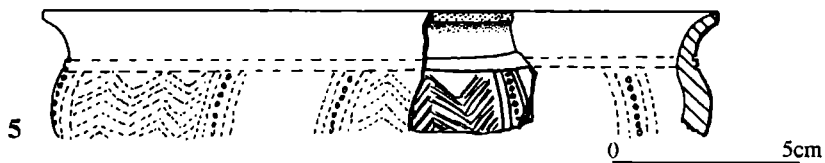
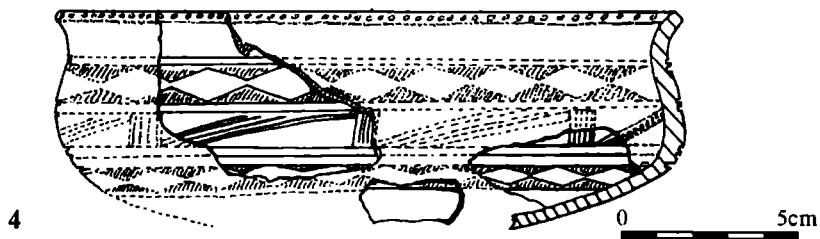
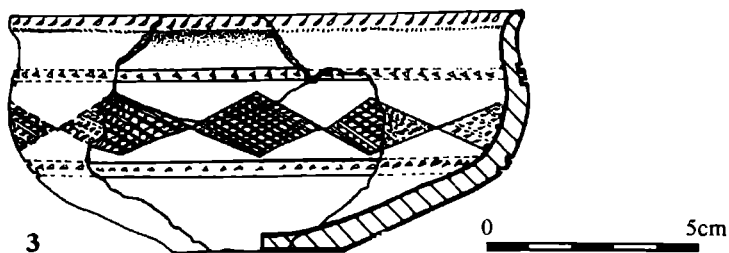
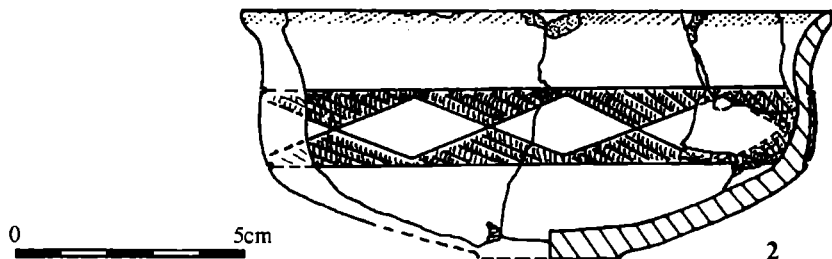
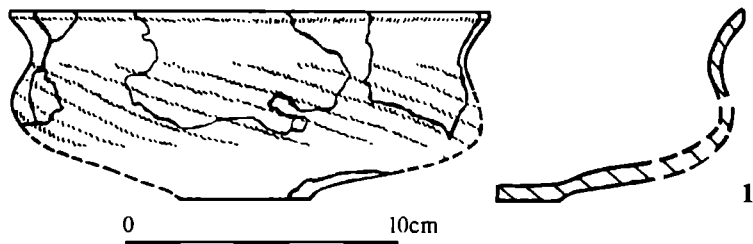

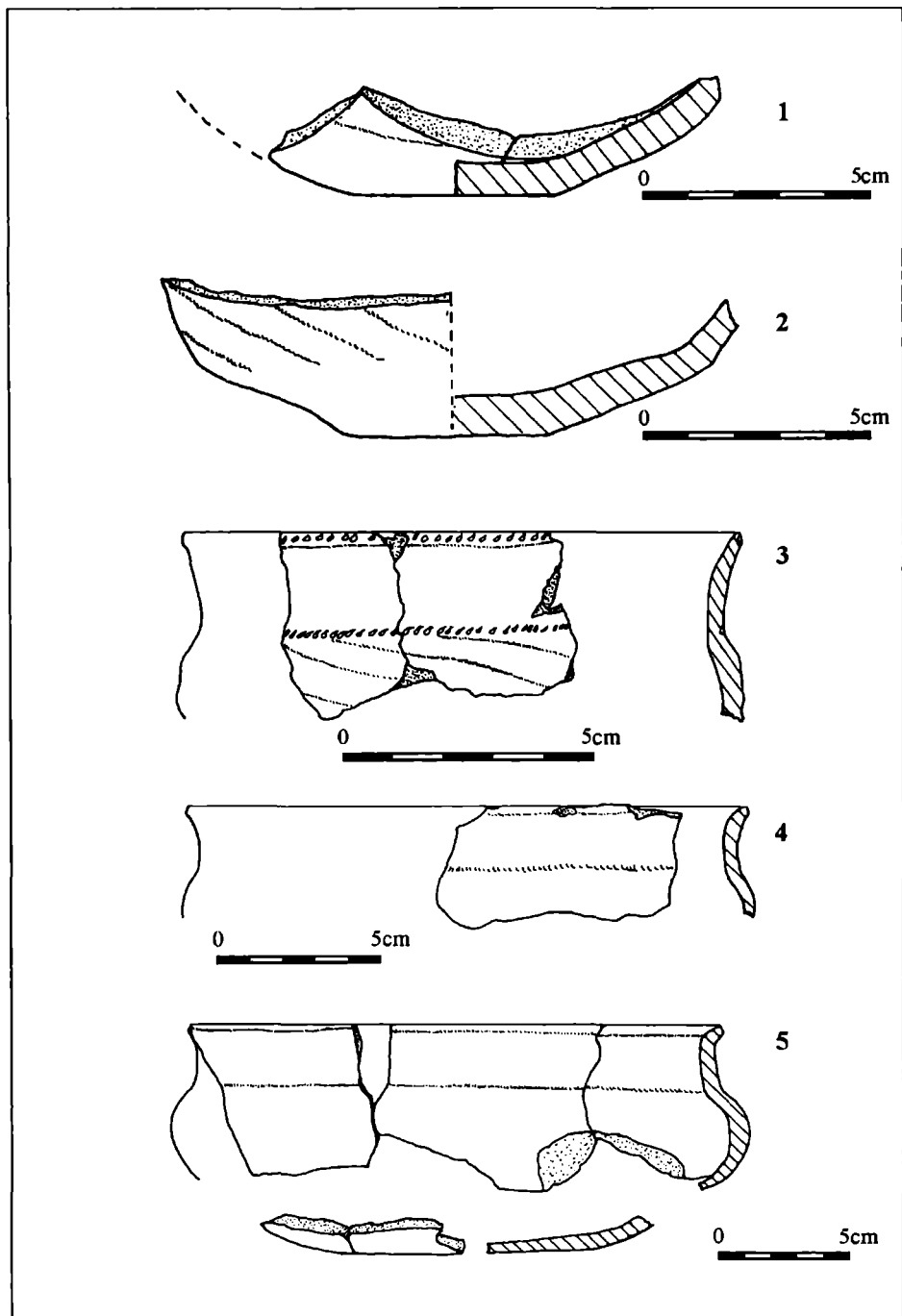
2

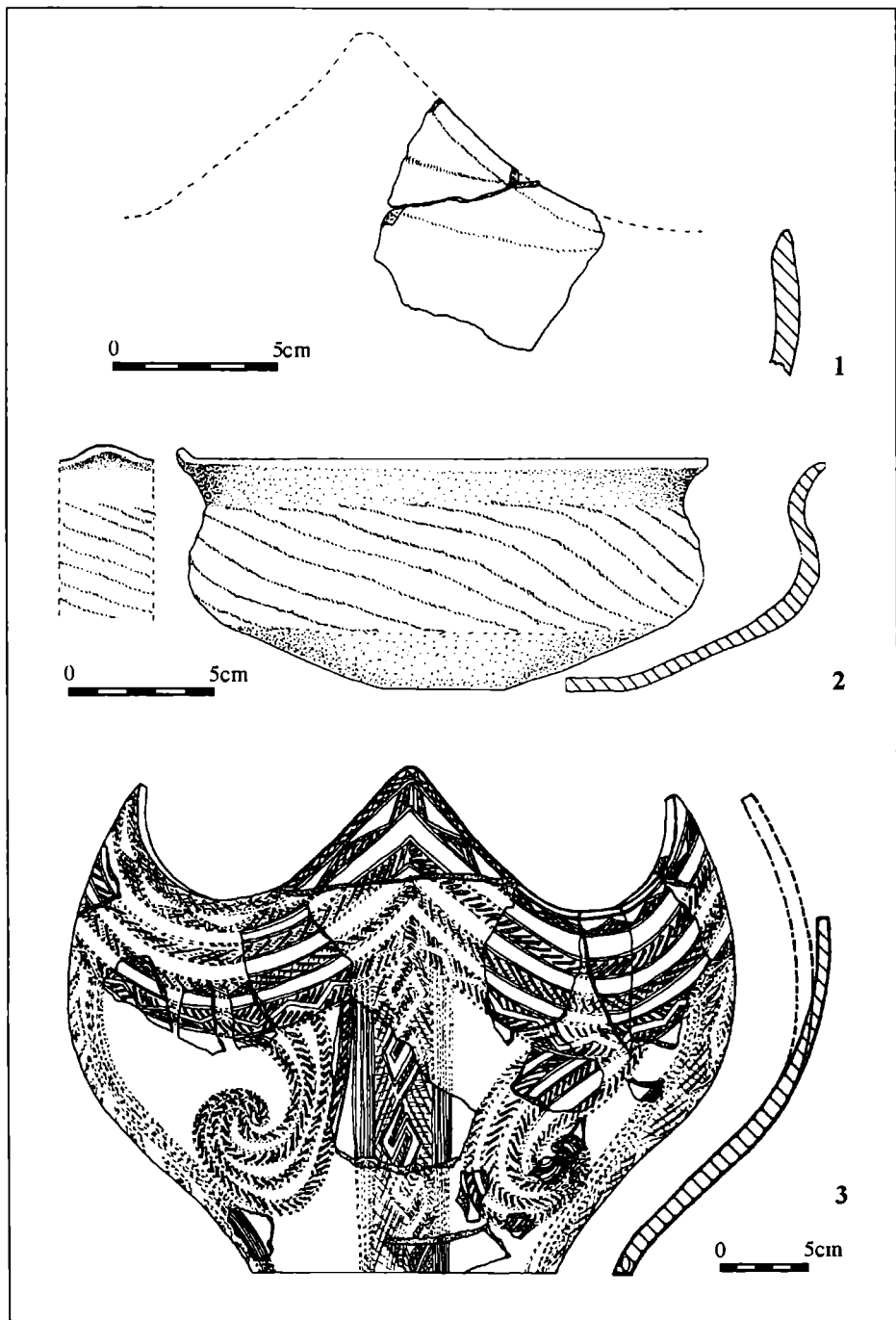

Pl. IV. Cultura Wietenberg, ceramică din G1.
www.cimec.ro / www.muzeul-caransebes.ro

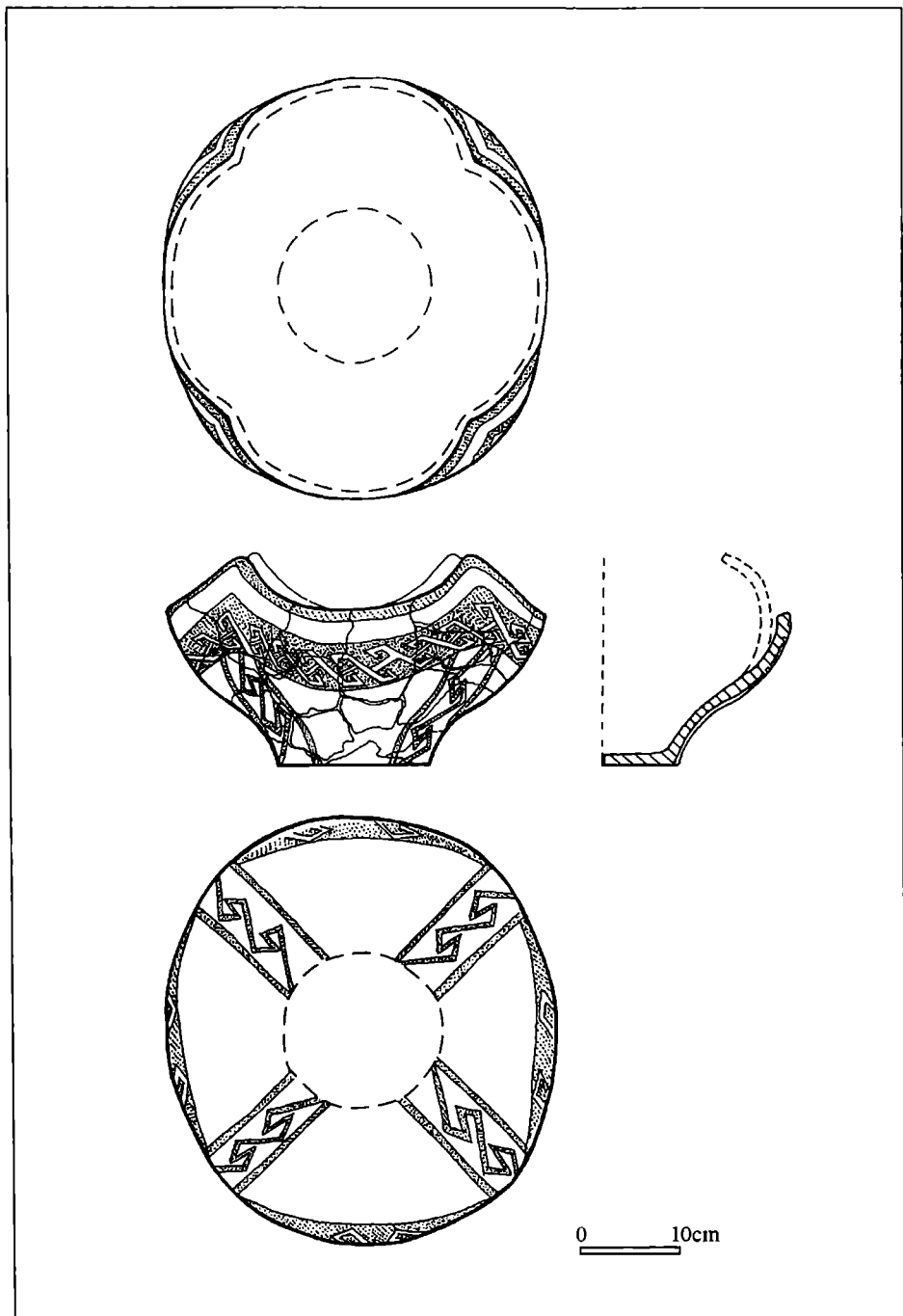

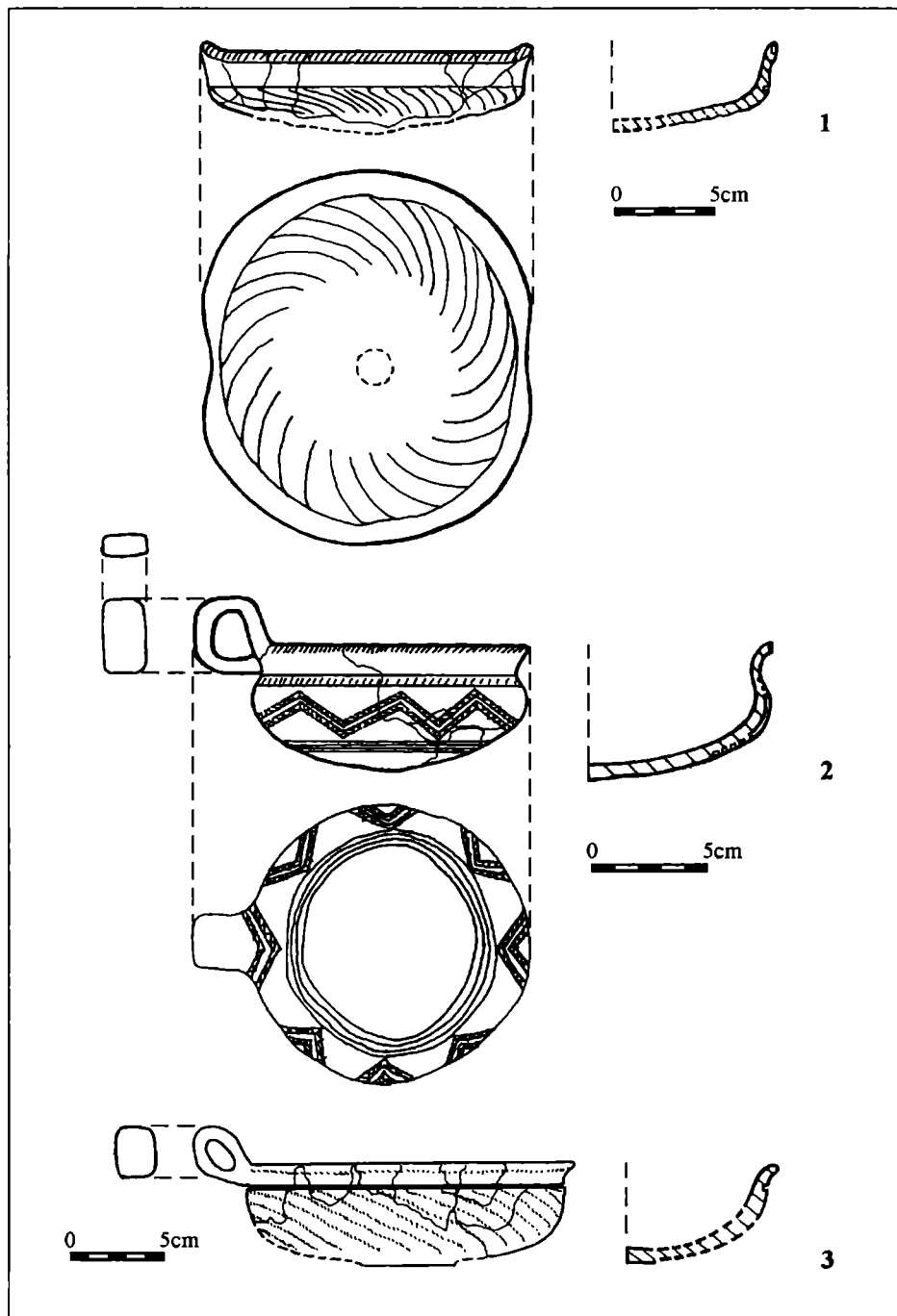
Pl. VI. Cultura Wietenberg, ceramică din G1.
www.cimec.ro / www.muzeul-caransebes.ro

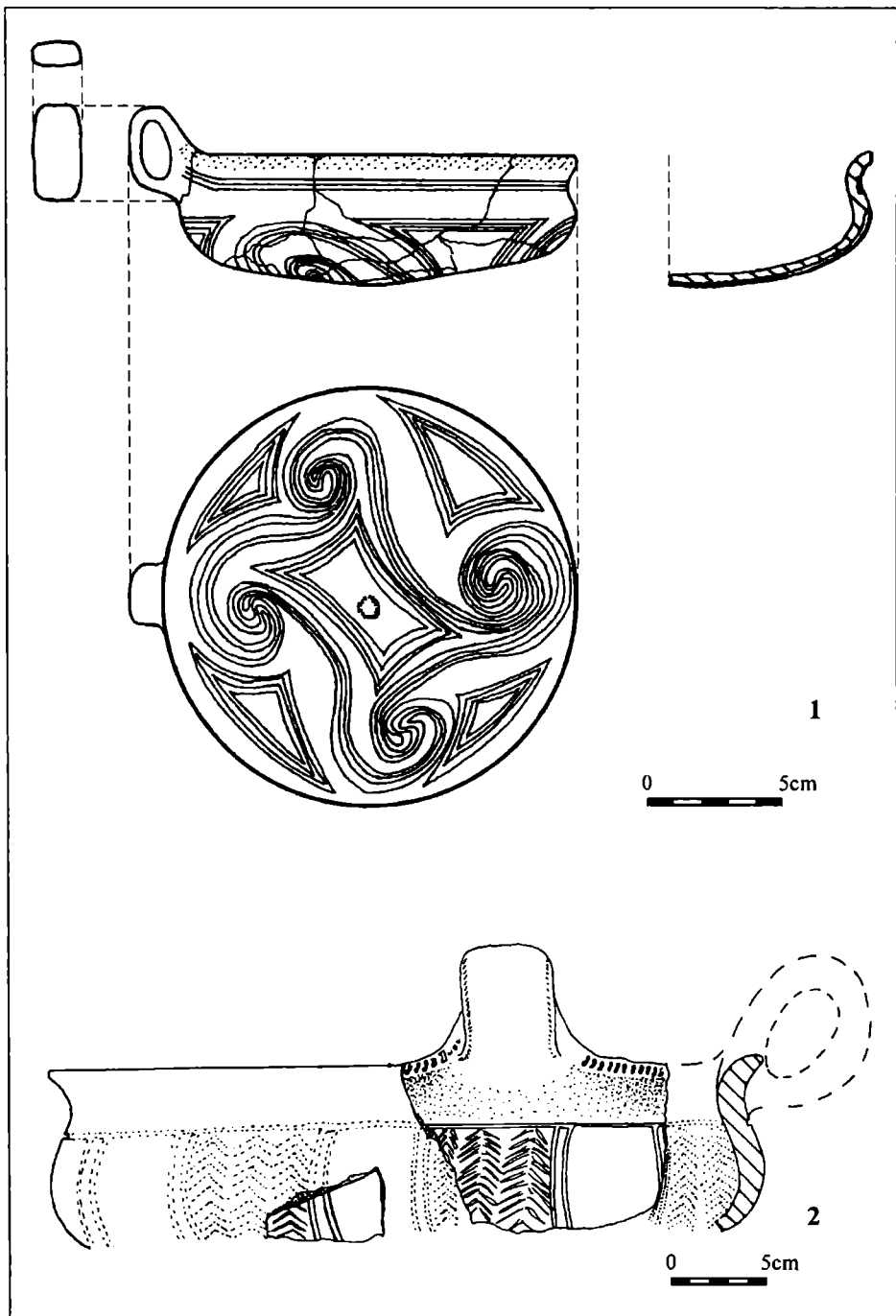
Pl. VII. Cultura Wietenberg, ceramică din G1.
www.cimec.ro / www.muzeul-caransebes.ro

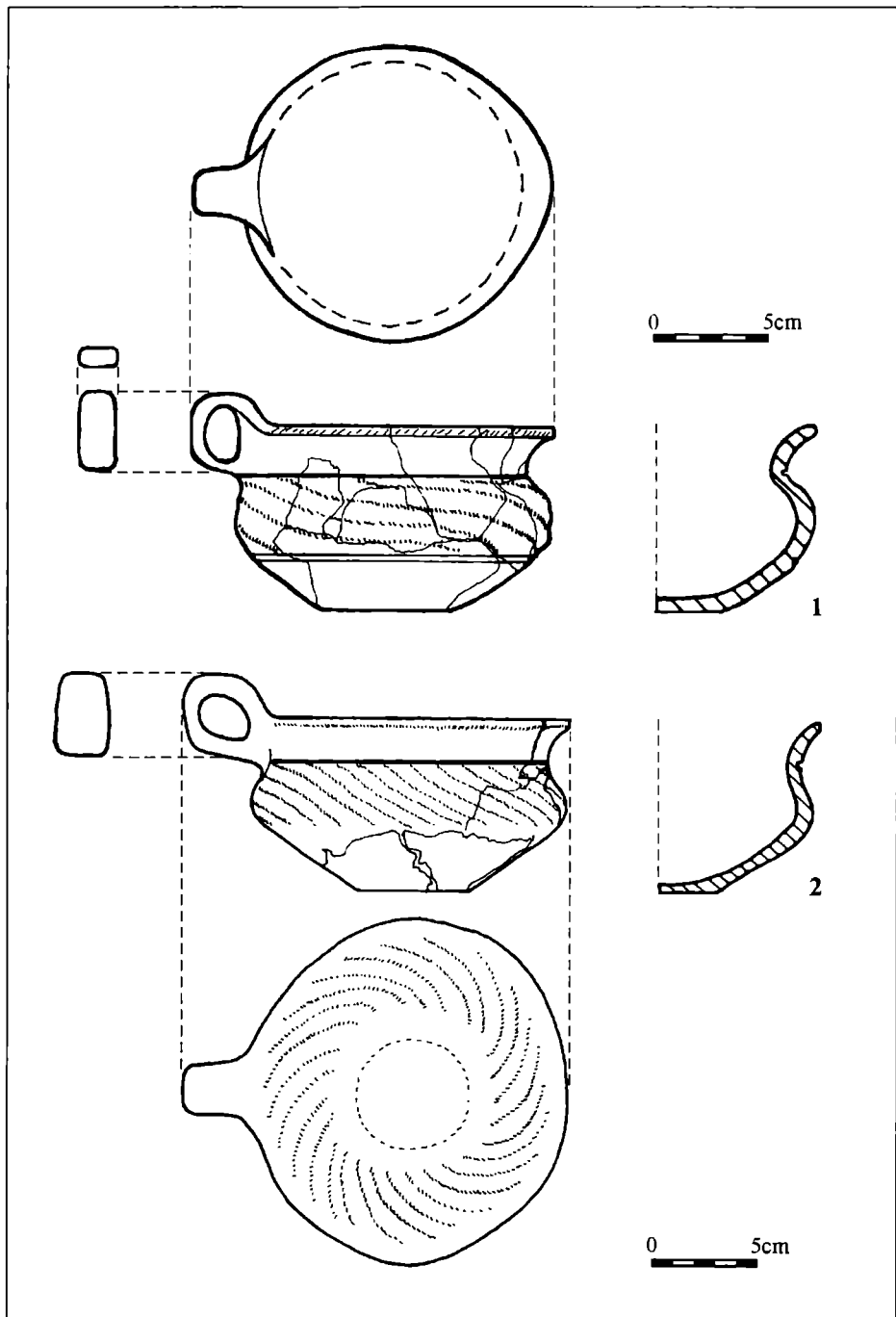
Pl. VIII. Cultura Wietenberg, ceramică din G1.
www.cimec.ro / www.muzeul-caransebes.ro

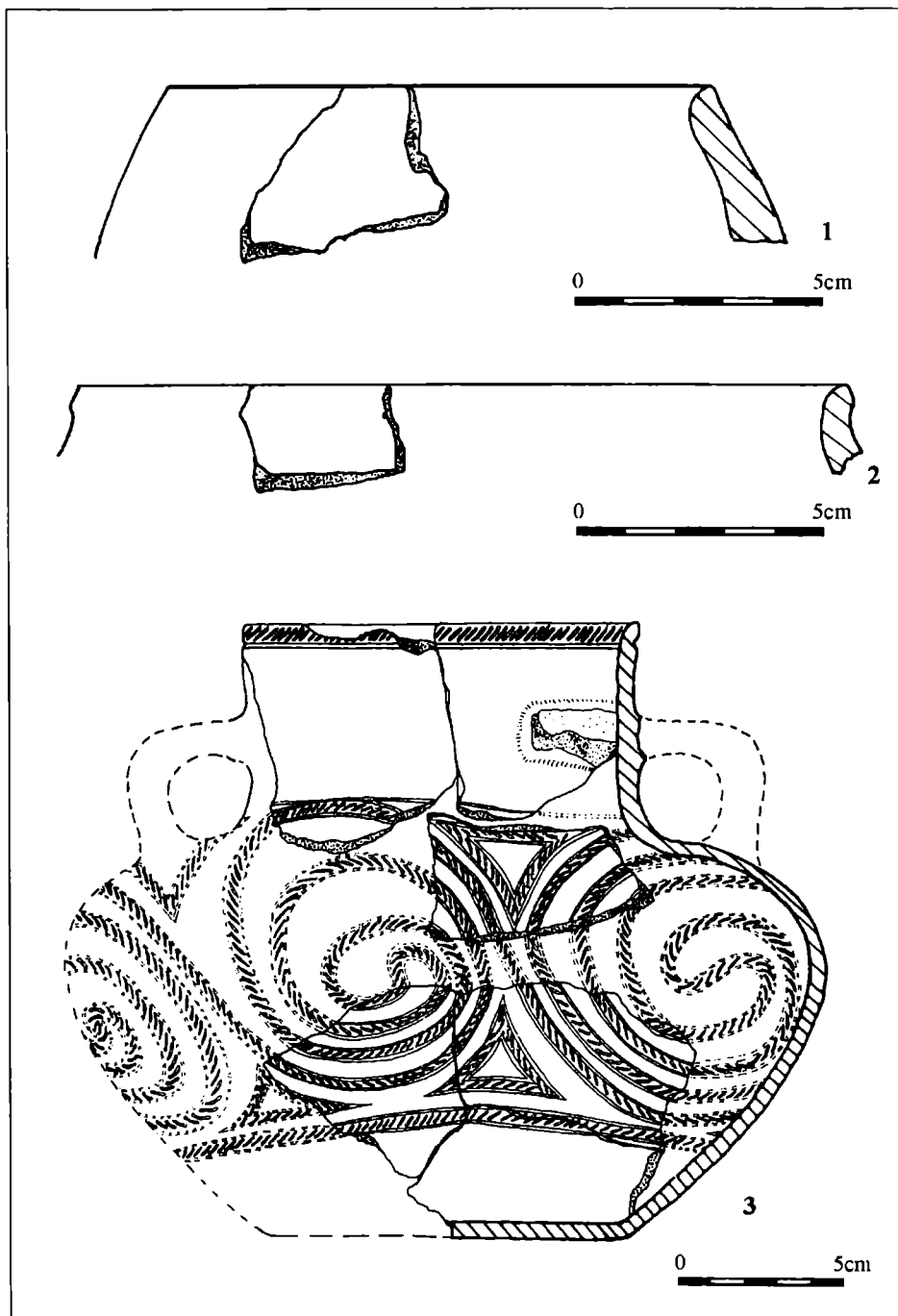
Pl. IX. Cultura Wietenberg, ceramică din G1.
www.cimec.ro / www.muzeul-caransebes.ro

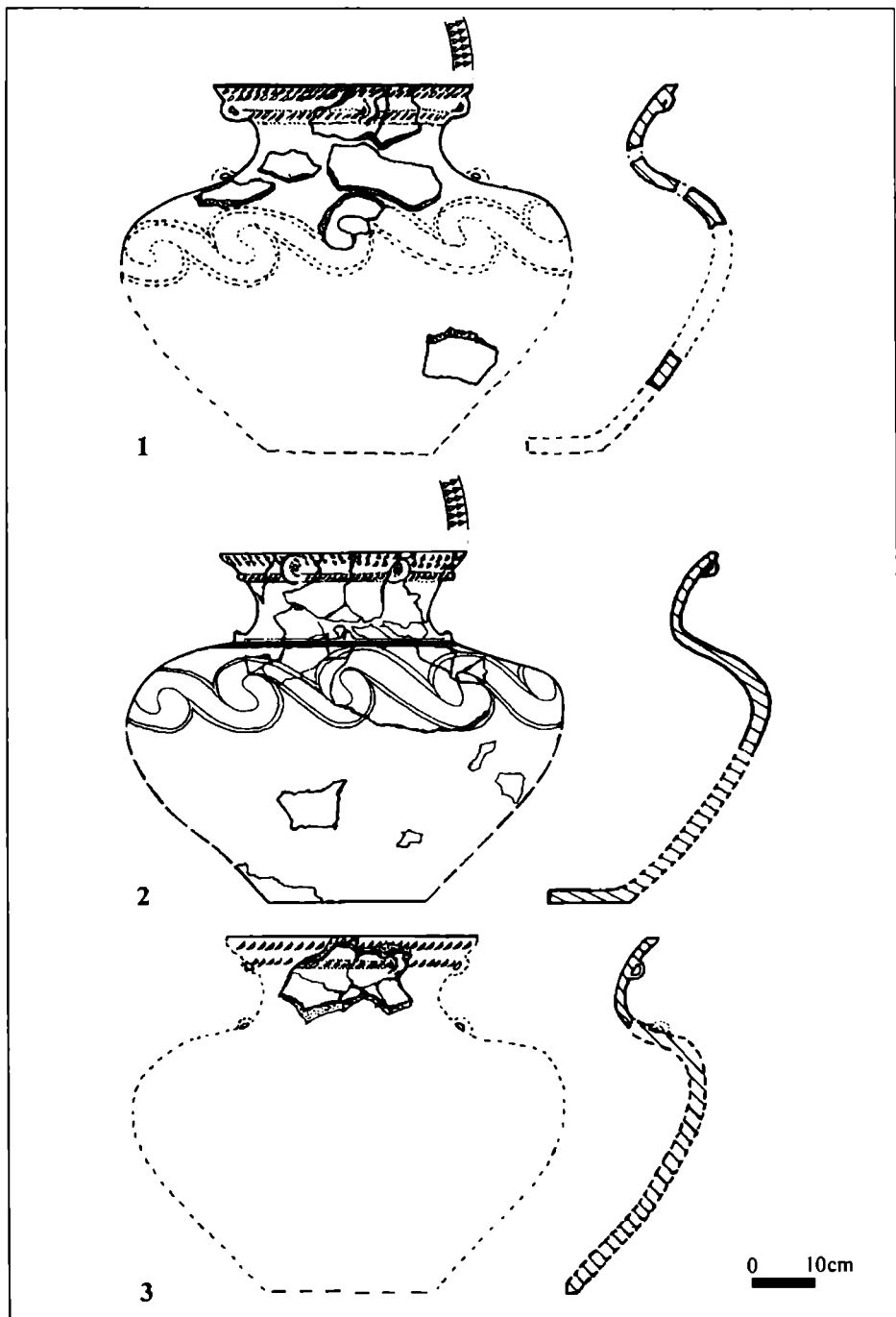
Pl. X. Cultura Wietenberg, ceramică din G1.
www.cimec.ro / www.muzeul-caransebes.ro

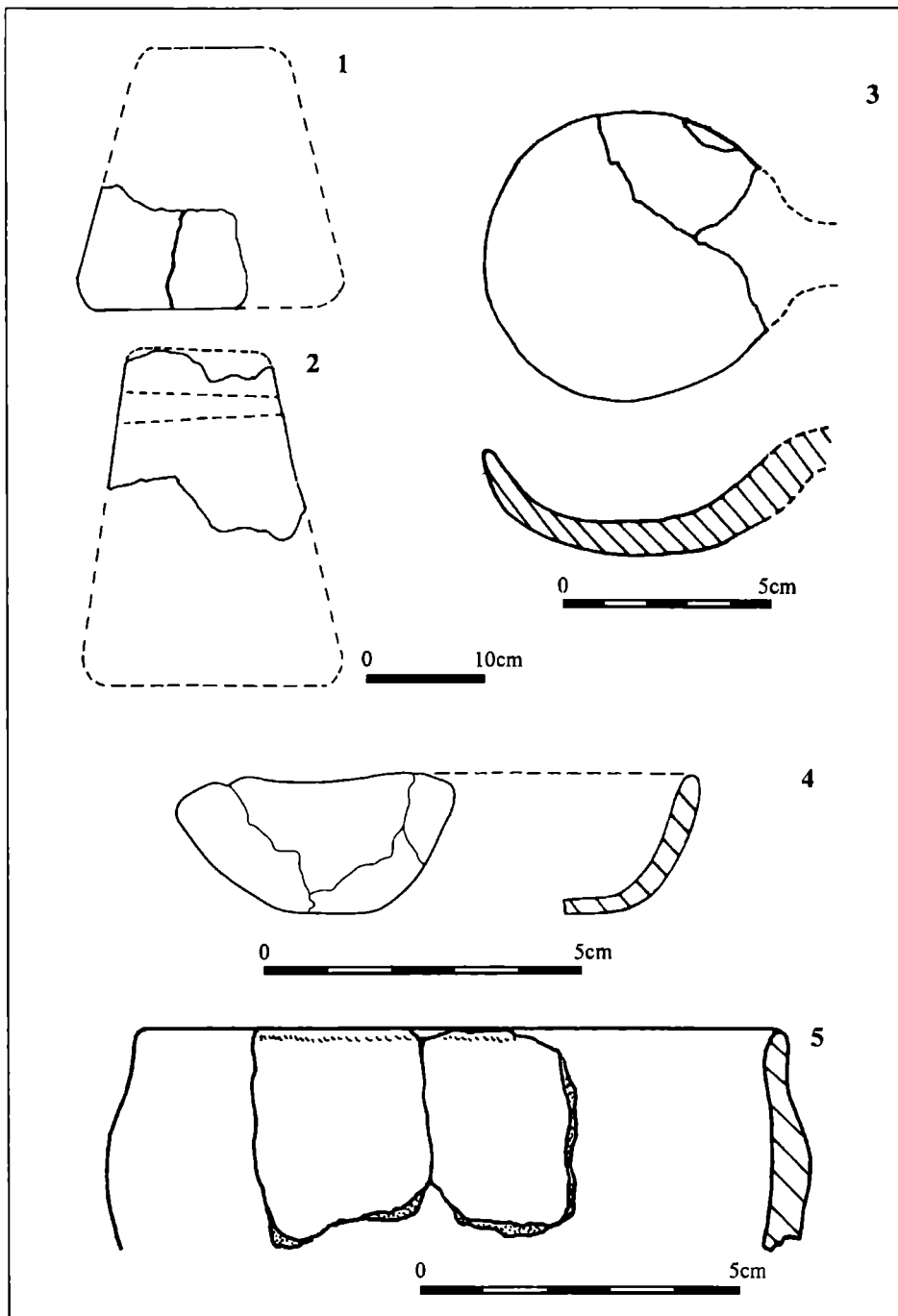
Pl. XI. Cultura Wietenberg, ceramică din Gl.
www.cimec.ro / www.muzeul-caransebes.ro

Pl. XII. Cultura Wietenberg, ceramică din GI.
www.cimec.ro / www.muzeul-caransebes.ro

Pl. XIII. Cultura Wietenberg, ceramică din G1.
www.cimec.ro / www.muzeul-caransebes.ro

Pl. XIV. Cultura Wietenberg, piese diverse.
www.cimec.ro / www.muzeul-caransebes.ro